

NĚKOLIK POZNÁMEK K VÝPOČTU HUSTOT A POMĚRŮ SIL

Major Miroslav Nedvěď

Při cvičeních prováděných za použití zbraní hromadného ničení se jasně ukazuje, že dosavadní způsob výpočtu poměrů sil mechanickým sčítáním vlastních i nepřátelských prostředků neodpovídá kvalitativním změnám, které nastaly v rozvoji techniky, především v její účinnosti. Proto při rozboru velitelského shromáždění vedoucích funkcionářů naší armády u MNO-GS v roce 1956 uložil náčelník generálního štábu všem účastníkům shromáždění přezkoušet otázky výpočtu poměru sil a najít nový způsob odpovídající soudobým podmínkám techniky a vyjadřující kvalitativní poměr sil.

Rovněž v rozkaze ministra národní obrany pro bojovou a politickou přípravu ve výcvikovém roce 1956/1957 bylo při hodnocení práce štábů konstatováno, že »poměr sil se zpracovává bez ohledu na kvalitu jednotek a materiálu«, a bylo nařízeno, že se generálové, důstojníci a štáby musí naučit reálně hodnotit síly nepřítele a správně určovat poměr sil vzhledem ke kvalitě jednotek a prostředků.

Doposud se však stále setkáváme s dosavadním vžitým způsobem výpočtu poměru sil, který soudobým podmínkám vedení boje a operace nevyhovuje a neukazuje skutečnou situaci na frontě, nýbrž veškeré výpočty hustot a poměrů sil při prováděných cvičeních jsou zpravidla jen »přesným součtem nepřesných čísel«. Ze zkušeností je známo, že si každý může tyto výpočty »upravit tak, aby to vyšlo«, ale tím se ve většině případů podstatně skresluje situace. To se projevuje doposud na příklad i v tom, že nepočítáme u nepřítele do poměru sil lehké tanky, které se svými vlastnostmi velmi přibližují středním tankům (lehký americký tank M 41 WALKER BULLDOG je vyzbrojen kanonem ráže 76,2 mm) a jsou u americké polní armády v poměrně značném množství: má-li polní armáda dva až tři lehké obrněné pluky (u jednoho pluku je 72 lehkých tanků), činí to celkem 144 až 216 lehkých tanků, což je hodnota téměř jedné tankové divise.

Obdobný postup se zachovával při výpočtu poměru sil v protitankových hlavních, kde jsme u nepřítele nepočítali s bezzákluzovými kanony ráže 57 mm, kterých je jen u pěšího pluku 27.

Domnívám se, že tento postup je nesprávný, protože se podceňuje nepřítel a ulehčují se značně podmínky vedení operace a boje.

Další otázka, kterou bude nutno přezkoumat, je výpočet hustoty a poměru sil protitankových zbraní, které sice počítáme u obou stran, ale výsledný poměr sil nám nedává vcelku žádnou představu o tom, jaké jsou možnosti k odrazení zteče tanků.

S touto otázkou souvisí i výpočet poměru sil v tancích, poněvadž si tím nemůžeme učinit správné závěry o možnostech nepřítele i vlastních vojsk při odrazení tankových ztečí.

Proto je výhodné obě tyto otázky sloučit a počítat vždy podle konkrétní situace — buď celkový počet tanků a protitankových zbraní vlastních vojsk, jsme-li v obraně, a vypočítat poměr sil proti celkovému počtu tanků nepřítele nebo naopak, je-li nepřítel v obraně a my útočíme.

Tohoto způsobu je třeba zvlášť používat při výpočtu taktické hustoty a poměru sil, avšak při výpočtu operační hustoty a poměru sil je možno zachovat dosavadní »klasickou« formu, aby byl dán celkový obraz o síle a možnostech obou bojujících stran.

Jak již bylo v úvodu řečeno, má se při výpočtu poměru sil přihlížet ke kvalitě zbraní. Domnívám se, že tento požadavek je možno nejlépe splnit tak, že stanovíme určitou hranici, nejlépe ráž 120 mm, a výpočet hustoty a poměru sil dělostřeleckých a minometných hlavní bude prováděn samostatně pro obě skupiny, poněvadž je pochopitelné, že při dosavadním způsobu výpočtu nebylo možno ukázat reálný poměr sil, byl-li počítán minomet ráže 82 mm jako jedna hlaveň, stejně jako minomet ráže 160 mm nebo houfnice 155 mm.

Použití zbraní hromadného ničení na bojišti mělo vliv i na formy a způsoby vedení operace a boje. Tato skutečnost se ovšem musí odrazit i ve výpočtech hustot a poměru sil. Domnívám se, že i s tohoto hlediska bude nutno přezkoumat dosavadní způsoby výpočtu poměru sil.

Chci se proto zmínit o jedné změně ve vedení operace, která bude mít vliv na tento výpočet. Je známo, že použitím zbraní hromadného ničení jsou vytvořeny výhodné podmínky pro hromadné použití tankových a mechanisovaných svazků a útvarů v prvním sledu vševojskové armády. Rovněž víme, že armády A-paktu plánují v budoucnu vytvářet armádní sbory ve složení tří obrněných a jedné pěší divise, tedy rovněž u nepřítele bude působit na bojišti převážná většina tankových svazků. Proto je třeba uvážit, zda je účelné počítat v současné době taktickou hustotu a poměr sil ve střeleckých (pěších) praporech, poněvadž tak nikdy nezískáme skutečný obraz o situaci na frontě.

Budeme-li na příklad počítat taktickou hustotu a poměr sil v obraně střelecké divise (devět střeleckých praporů a jeden tankový pluk mající hodnotu jednoho praporu, tedy celkem u divise deset praporů) v šířce 15 km, proti níž budou útočit dvě nepřátelské obrněné divise (celkem osm mechanisovaných praporů), dojdeme k výhodnému poměru sil pro vlastní vojska (1 : 1,2), i když to neodpovídá skutečné situaci na frontě a nepřítel má všechny předpoklady k úspěšnému prolomení naší obrany.

Obdobně při útoku vlastních vojsk silami jedné mechanisované a jedné tankové divise (v šířce 12 km), kde u nepřítele bude v obraně asi hodnota jedné pěší divise, můžeme podle dosavadního způsobu počítat u vlastních vojsk:

— u jedné tankové divise	3 mechanisované prapory
— u jedné mechanisované divise	9 mechanisovaných praporů
Celkem	12 praporů;
u nepřítele možno počítat celkem:	
— u pěší divise	9 pěších praporů.
Poměr sil bude tedy 1 : 1,3 pro vlastní vojska.	

Budeme-li však počítat celkový počet praporů, budou mít vlastní vojska:

— u jedné tankové divise	3 mechanisované prapory 8 tankových praporů
— u jedné mechanisované divise	9 mechanisovaných praporů 7 tankových praporů
celkem	27 praporů;
u nepřítele v obraně bude	
— u pěší divise	9 pěších praporů 1 tankový prapor
celkem	10 praporů.

Poměr sil bude tedy 1 : 2,7, což je mnohem příznivější poměr sil než v předcházejícím případě.

Bude proto vzhledem k značnému nasycení vojsk tankovými a mechanisovanými svazky výhodnější počítat do hustoty a poměrů sil i tankové prapory, poněvadž při výpočtu operační hustoty divisi bereme v úvahu též všechny svazky (tedy kromě střeleckých a mechanisovaných i obrněné a tankové).

Další otázka, kterou je nutno vyřešit, jsou řízené a raketové střely, které kromě atomové náplně mohou mít i náplň tříštivotrhavou, která se svým účinkem vyrovná určitému počtu dělostřeleckých hlavních. Tento problém je možno vyřešit dvěma způsoby: buď stanovíme pro tyto zbraně určitou konstantní hodnotu vyjádřenou odpovídajícím počtem dělostřeleckých hlavních a budeme tento počet brát v úvahu při výpočtu hustoty dělostřeleckých a minometných hlavních nebo tento druh zbraní se bude počítat zvlášť, nejlépe po oddílech, po případech po bateriích.

Domnívám se, že bude výhodnější druhý způsob, a to jen při výpočtu operační hustoty a poměru sil.

S tím souvisí i otázka počtu atomových děl u nepřítele, o kterých doposud při výpočtech nijak neuvažujeme. Podle mého názoru bychom měli přihlížet rovněž k tomu, že je možno u těchto děl použít i tříštivotrhavých granátů, a připočítávat atomová děla (celkový počet hlavních) k dělostřeleckým hlavním vyšší kvality. Na stupni polní armády to bude celkem asi 18 až 30 atomových děl ráže 280 mm (počítáme-li, že americká polní armáda bude zesílena třemi až pěti oddíly těchto kanonů).

K bližšímu objasnění uvedu příklady možného zpracování tabulky hustoty a poměru sil:

a) Operační hustota a poměr sil

»Východní« celkem	Svazek, zbraň	»Západní« celkem	Poměr sil
	divise děla a minomety do ráže 120 mm (vto) děla a minomety od ráže 120 mm tanky / tanky + protitankové zbraně oddíly řízených a raketových střel atomové pumy a granáty		

b) Taktická hustota a poměr sil při odrážení nepřátelského protiúderu v pásmu

»Západní«		Jednotka, zbraň	»Východní«		Poměr sil
celkem	na 1 km		celkem	na 1 km	
		prapory děla a minomety do ráže 120 mm děla a minomety od ráže 120 mm tanky / tanky + protitankové zbraně*)			

Na konec se chci zmínit o nejvážnější otázce, kterou rovněž doposud neřešíme při svých propočtech — o vlivu atomových zbraní na výpočet poměru sil. To je zásadní otázka, kterou musíme řešit, poněvadž v soudobých podmínkách už není možno posuzovat šablonovitě poměr sil tak, jak jsme tomu doposud zvykli, uvážíme-li, že použitím zbraní hromadného ničení je možno zásadně změnit poměr sil v určitém prostoru během několika hodin ve prospěch jedné z bojujících stran. S touto okolností počítá zvláště velení americké armády, poněvadž na všech cvičeních a manévrech prováděných v posledních letech bylo počítáno s poměrně nízkou hustotou dělostřelectva (do 40 až 50 děl na 1 km fronty útoku). Tento počet hlavní je zdůvodňován zvětšeným počtem atomových zbraní a větší leteckou podporou boje pozemních vojsk.

Podle mého názoru nebude účelné při řešení tohoto problému snažit se stanovit určitý počet dělostřeleckých oddílů, který se vyrovná účinku atomové pumy určité ráže, nýbrž jen na základě provedených atomových úderů nepřítele a plánovaných nebo provedených atomových úderů na vlastní straně vypočítat, jakou sílu je možno těmito údery zničit nebo vyřadit z boje (viz článek podplukovníka Malého a kapitána Havlíčka ve VM čís. 6/1956) a tyto výpočty vzít v úvahu zvláště při propočtu taktických hustot a poměrů sil.

Při výpočtu operační hustoty a poměru sil je třeba zvlášť uvést pravděpodobný počet atomových úderů nepřítele i plánovaný počet atomových pum a granátů, použitých vlastními vojsky, aby byl získán určitý obraz o možném použití těchto zbraní u obou stran.

Značný vliv na činnost vojsk má v soudobých podmínkách rovněž vzdušná situace. Je proto třeba, abychom tuto otázku při hodnocení možností obou stran neopomíjeli a reálně uvažovali jednak o poměru sil v letectvu, jednak při hodnocení poměrů sil na frontě počítali s činností letectva. Musí se proto vzít v úvahu i provedené letecké údery na pozemní vojska, což se projeví ve změněném počtu praporů a dělostřelectva, které bude zničeno leteckými údery.

*) V čitateli se uvádějí tanky v levé rubrice, t. j. u útočníka; ve jmenovateli se uvádějí společně tanky a protitankové zbraně v pravé rubrice, t. j. u obránce.

Poznámka. V tomto poměru je počítáno s použitím atomových zbraní; to znamená, že uvedené počty jsou po odečtení ztrát způsobených atomovými údery.

Problémy, které se vyskytují při výpočtech poměrů sil, jsou tu rozebrány jen s hlediska použití bojových prostředků. Kromě toho je však nutno i při těchto propočtech brát v úvahu i celkový počet zbraní. Musíme proto při hodnocení situace na frontě více uvažovat o morálně politickém stavu vojsk obou stran, o stupni jejich výcviku a o bojových zkušenostech, poněvadž to jsou činitelé, kteří budou mít podstatný vliv na průběh bojové činnosti.

Pokusil jsem se jen o návrh možného řešení otázek týkajících se výpočtu poměrů sil a doufám, že se v diskusi k těmto problémům vyjádří další soudruzi, poněvadž tyto otázky jsou v poslední době značně aktuální a je třeba, abychom je řešili a tak i po této stránce přispěli k zvýšení operačně taktické přípravy velitelů a štábů naší armády.